

УДК 338.43:504

ЕКОЛОГО-СОЦІАЛЬНА СВІДОМІСТЬ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

*В. Кіфа, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,
В. Гончаренко, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет*

Досліджено теоретичні аспекти пізнання сутності екологічної свідомості та соціальної, що ґрунтуються на діалектичному методі. Досягнення поставлених задач здійснювалося за допомогою прийомів системного дослідження і спостереження, було використано методи порівняння й узагальнення. Обґрунтовано актуальність процесу формування нової культури поведінки особистості у веденні бізнесу, що є підґрунтям у вихованні екологічної культури і сприяє набуттю екологічних знань, екологічного мислення та еколоґо-соціальної свідомості бізнес-середовища.

***Ключові слова:** екологічна свідомість, екологічна культура, соціальна відповідальність, бізнес-середовище, еколоґо-соціальної свідомості.*

Постановка проблеми. Процес соціально-економічного розвитку держави, який впродовж тривалого часу здійснювався на принципах кількісного використання природно-ресурсної основи без дотримання екологічних вимог, загострив суперечності між зростаючими потребами

суспільства і можливостями природних ресурсів за видами до самовідновлення. Екстенсивний характер діяльності більшості підприємств, надмірна концентрація відходів виробництв зумовлюють загострення питання мінімізації екологічних загроз. Формування умов щодо раціонального використання природних ресурсів за видами, їх збереження та екосистем у сукупності, є вагомим підґрунтям розвитку бізнес-середовища, зокрема, аграрного сектора економіки, і спрямоване на виховання екологічної свідомості товаровиробників, що зумовлює актуальність теми дослідження [1].

За сучасних умов глобалізаційних та інтеграційних процесів набуває актуальності розвиток підприємницької діяльності, у центрі якого має місце не лише матеріальне виробництво, а і виконання соціальних функцій. Така тенденція передбачає переорієнтацію бізнесу зі стратегії максимізації прибутків на стратегію максимізації соціальних ефектів. У зв'язку із цим виникає потреба у перегляді парадигми співтовариства влади, бізнесу і громадськості.

Аналіз актуальних досліджень. Більшість наукових розробок не висвітлюють аспекти розвитку галузей економіки у поєднанні соціальних, економічних та екологічних аспектів. Дослідження проводяться, переважно, у напрямі отримання економічних інтересів бізнес-середовища. Актуальність питання зумовлена зростаючою потребою у збереженні екосистем [1]. Напрями, відповідно до екологічних напрямів, досліджували такі вітчизняні вчені, як О. Балацький, В. Борисова, Н. Бобровська [1], О. Вишнеvsька, В. Горлачук, С. Дорогунцов, Б. Данилишин, О. Котикова, Л. Мельник, С. Рогач, П. Саблук, В. Савчук, Є. Хлобистов [1].

Дослідженню питання основ екологічної свідомості й проблемних аспектів соціальної відповідальності бізнес-середовища вивчалися науковцями, з-поміж яких: Ю. Благов, Г. Боуен, С. Берман, К. Девіс, П. Друкер, А. Керолл, В. Катькало, М. Фрідман, Дж. Шепард та ін. На міжнародному рівні базисом соціальної відповідальності визнано діяльність ООН, підтримка якої знайшла відображення у Глобальному договорі ООН [6], у рамках якого створюється умови співпраці з метою набуття принципів соціальної рівності і збереження природнього навколишнього середовища у веденні господарської діяльності сучасними підприємствами.

Мета статті. Метою дослідження є теоретичні аспекти пізнання сутності поняття екологічної та соціальної свідомості, ґрунтуючись діалектичним методом. Обґрунтувати актуальність процесу формування нової культури поведінки особистості у веденні бізнесу, що є підґрунтям у вихованні екологічної культури і сприяє набуттю екологічного мислення та еколого-соціальної свідомості сучасного бізнес-середовища. Обґрунтування практичного інструментарію у набутті соціальної відповідальності сучасного бізнесу та його адаптації до світових вимог на засадах прозорості та етичної поведінки.

Виклад основного матеріалу. Упродовж тривалого часу суспільство, обираючи напрями адаптації до змін навколишнього середовища з метою задоволення своїх потреб, загострило суперечності між добробутом і станом екосистем. Постійне прагнення людства до бажання максимально задовольнити

свої потреби в економічному сенсі, призвело до руйнації екологічної підсистеми. Екстенсивний характер діяльності більшості підприємств, розвиток і надмірна концентрація відходів виробництв зумовлюють специфіку екологічних загроз. Таким чином, у результаті зростання економічної складової зростає також навантаження на довкілля, що відбувається при отриманні лише економічних інтересів і використання нераціональної системи природокористування, що потребує вдосконалення [1].

Соціальна відповідальність бізнесу є сукупністю принципів, механізмів та дій суб'єкта господарювання, яка передбачає побудову такої моделі взаємовідносин із суспільством, органами влади, населенням, іншими суб'єктами господарювання, коли досягається узгодження та задоволення соціальних, економічних, фінансових, етичних інтересів усіх сторін при частковій або повній компенсації ринкових неспроможностей і обмежень [2].

Важливість розвитку соціальної економіки Україною було визнано у 2006 році з приєднанням до ініціативи створення мереж Глобального договору, де така ініціатива виявила високі результати. Підтвердженням цього стало визнання України поряд із Японією і Сербією у 2009 році, як одну з трьох найрезультативніших мереж Глобального договору у світі. На сьогодні в Україні близько 200 компаній стали підписантами Глобального договору [6].

Незважаючи на позитивні тенденції, ініціатива у прийнятті компаніями на себе зобов'язань зі сталого розвитку і відповідальності перед суспільством з 2010 року має тенденцію до зниження. За результатами рейтингу Глобальної конкурентоспроможності, який також враховує соціальні ініціативи бізнесу, Україна займає не досить високі позиції і за складовою Індексу як корпоративна етика, Україна займає 102 позицію із 137 країн у рейтингу 2017-2018. Відмітимо, що ситуація у рейтинговій оцінці Глобальної конкурентоспроможності погіршується порівняно з рейтингом 2015-2016 (за даною складовою Україна посідала 76 місце серед 140 країн) [5, 6].

Незважаючи на деякі зрушення у поведінці комерційних організацій щодо позитивного ставлення до аспектів соціальної відповідальності, більш як третина бізнес-структур не приймає участі у соціальній підтримці. Об'єктивним чинником неготовності до соціального інвестування є недостатньо розвинений і незахищений сектор сучасного бізнес-середовища.

Але, в останні роки зазначимо зростання довіри суспільства до вітчизняного бізнесу, що підтверджується даними Національного інституту стратегічних досліджень, цікавим фактом очікування населенням на благодійну допомогу передусім від комерційних структур, а вже потім від держави [4].

Вважаємо, що актуальним питанням щодо подальшого розвитку є зацікавленість бізнес-середовища у здійсненні природоохоронних заходів, встановлення відповідальності за екологічні порушення при використанні ресурсів, що потребує посилення функції контролю і підвищення соціальної відповідальності та рівня екологічної свідомості.

Мотиваційні напрями і відповідність стимулів у бізнес-середовищі повинні орієнтуватися на розуміння наслідків діяльності, отримання суспільно

корисних інтересів від екологічно спрямованої діяльності, бажання покращити якість життя суспільства використовуючи «еко-технології».

Передумовою стійкого розвитку суб'єктів господарювання є формування іміджу соціально відповідального суб'єкта суспільних відносин. Важливим інструментом у дослідженні рівня соціальної відповідальності бізнесу виступає соціальний аудит, доцільність якого для самих підприємств пояснюється можливістю підтвердити власну позицію щодо соціальних питань. Як специфічна форма контролю, соціальний аудит набуває важливого значення у процесі гуманізації суспільства та усвідомлення його представниками факту залежності їх добробуту від результатів діяльності господарських структур та наслідків їх впливу на середовище функціонування [8].

Автори доповідей «Римського клубу» визначили, що у масовій свідомості більшості людей переважають мотиви діяльності, пов'язані лише безпосередньо з короткостроковими цілями (день, тиждень, місяць, рік), що є недостатнім, оскільки виключається об'єктивна оцінка не тільки тих тенденцій розвитку суспільства, що вже склалися, але і кінцевих результатів довгострокової сумісної життєдіяльності. Занурений у метушню поточних справ і розваг, індивід часто не бажає розлучатися з укоріненими звичками, тому не сприймає будь-яке знання, що виводить його за коло звичної діяльності. Але вчора це було ще прийнятно, сьогодні — небезпечно, а завтра вже може стати неприпустимим [7].

Висновки. Зростання рівня негативного впливу на навколишнє середовище потребує істотної модифікації екологічної свідомості, що сприятиме збереженню екосистем. Саме екологічна свідомість, як цілісне культурологічне явище, що включає процеси навчання, виховання розвитку особистості, повинна спрямовуватися на формування екологічної свідомості, підприємницької свідомості та відповідальності зокрема, екологічної культури, як складової системи національного виховання особистості, екологізацію освітнього процесу та програму підготовки у розвитку суспільства [1].

Також вважаємо, що формування ефективної моделі соціальної відповідальності бізнесу має на меті взаємоузгодити інтереси влади, бізнесу і громадськості. Взаємодія держави і підприємництва на засадах партнерства, а також наслідування успішного досвіду запровадження соціально орієнтованих стандартів ведення бізнесу міжнародних і вітчизняних компаній створить передумови сталого розвитку на основі відповідальності суб'єктів господарювання перед навколишнім середовищем і суспільством.

Список літературних джерел:

1. Бобровська Н.В. Екологічна свідомість у використанні природних ресурсів [Електронний ресурс] / Н.В. Бобровська, А.Г. Костирко. – Режим доступу:

http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3633/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F1_%D0%91%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%9A%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%80%D0%BA%D0%BE.pdf.

2. Іваницька О. Глобальні стандарти соціальної відповідальності бізнесу [Електронний ресурс] / О. Іваницька // Незалежний Аудитор. – Режим доступу : http://n-auditor.com.ua/uk/component/na_archive/1241?view=material.
3. Тарасенко І. Оцінка соціальної відповідальності бізнесу в управлінні сталим розвитком підприємства / І. Тарасенко // Маркетинг в Україні. – 2009. – №5. – С. 54-60.
4. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua>. – Мова укр. – Дата останнього доступу : 18.10.2017. – Назва з екрану.
5. Економічний дискусійний клуб [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт. – Режим доступу : <http://edclub.com.ua>. – Мова укр. – Дата останнього доступу : 23.10.2017. – Назва з екрану.
6. Світова мережа Глобального Договору ООН [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.unglobalcompact.org/index.html>.
7. Акуленко В. Л. Екологічний менеджмент в контексті забезпечення екологічної безпеки підприємства / В. Л. Акуленко, І. В. Мамчук // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – Вип. 5. – Т. 1. – С. 21-26.
8. Скребець В. О. Екологічна психологія у віддалених наслідках екотехногенної катастрофи : монографія / В. О. Скребець. – К. : Видавничий дім «Слово», 2004 – 440 с.

V. Kifa, V. Goncharenko. ENVIRONMENTAL-SOCIAL AWARENESS OF THE BUSINESS ENVIRONMENT: THEORETICAL ASPECTS.

Theoretical aspects of knowledge of the essence of ecological consciousness and social, based on the dialectical method, are investigated. Achievement of the tasks was accomplished through the methods of systematic research and observation, using methods of comparison and generalization. The relevance of the process of forming a new culture of personality behavior in conducting business is substantiated, which is the basis for the education of ecological culture and contributes to the acquisition of ecological knowledge, ecological thinking and ecological and social consciousness of the business environment.

Key words: *ecological consciousness, ecological culture, social responsibility, business environment, ecological and social consciousness.*

Науковий керівник – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри обліку і оподаткування **Бобровська Н.В.**
Миколаївський національний аграрний університет